

en West-Europa tot Christus bekeerd werden. En ook nu oefenen de Christenstaten *ten dele* macht over de Heidenen uit in haar koloniale worsteling. Azië en Afrika zijn haar dijnsbaar geworpen.

Doch dit alles is nog niet de macht over de Heidenen. Toen Constantijn het Heidendom overwon, sloop juist een deel van het heidensche wezen in Jezus kerk binnen. Het gekerstend Europa hield heidensche wezen in Christelijke vormen. En ook thans zijn het niet de Christen-mogendheden die Azië en Afrika voor Christus wonnen, maar die in hun koloniën de Christen-kolonisten heidensche venijn doen indrinken; en heel haar staatkunde door be-zucht en heidensche machtsideën laten beheerschen.

In dat voorloopig spel mag uit dien hoofde de vervulling der belofte, die Jezus op Pathmos gaf, niet gezocht worden.

Ook deze belofte van Jezus, evenals alle overige beloften van Pathmos, ziet niet op het heden, maar op de eeuwigheid die komt, en op de heerlijkheid die eens zal doorbreken.

En met het oog op die toekomst nu wordt het ons door Jezus toegezegd: „Hem die overwint en mijn werken (niet die der heidenen) bewaart ten einde toe, zal ik hem geven over de heidenen en hij zal ze hoeden met een ijzeren scepter, zij zullen als pottenbakkersgerief vermorzeld worden, gelijk ook ik van mijn Vader ontvangen heb.“

In de kerk van Thyatire was de toestand verijterend. Een toestand als onder Ahab en Isebel in Israël. Een groep van belijders, onder de leiding van een vrouw van invloed en van aanzien, voerde in Christus kerk den gruwel van Baal-Peor in. Onder vromen schijn den schandelijksten zinnedienst. Het echte Heidensche wezen, uit de dagen toen Pinehas met zijn spies Zimri den hoererder en Koëbi, de Midianische, doorstak, nu reeds, nog ter-wijl de apostelen leefden, in Christus kerk bin-nengedrongen. En zulks niet als schuilend kwaad, maar als openlijk aanbevolen stelsel, en in den *Beredend* *alven* als een deel ervan opge-nomen. Iets wat later zich onder Doopersche secten herhaald heeft, en in de kringen van het Mysticisme vaak persoonlijk nawaert, maar van de Nicolaïeten, in de tweede eeuw van Christus kerk, het eerst naar de Manichaeën oversloeg.

Ge verstaat het niet, en toch was het zoo, de gruwelijkste dienst van het vleesch gemengd in de vereering en aanbidding van Hem, die het aanzien van een vrouw om haar te begeeren, reeds *overig* keurde in het hart.

Van twee kanten greep het heidensche wezen het wezen van de Christelijke religie aan. Van buiten en van binnen. Van buiten door onder-drukking, vervolging en poging tot uitroeiing. En van binnen door vergiftiging met heidensche zonde en zinnedienst.

De *beul* woedde in opdracht van het Hei-dendom met het zwaard. De *vrouw*, als draag-ster van het Heidensche gij, woedde met haar verlokken. Altoos weer Ahab die de profeten vermoordt, en Isebel die het volk verleidt tot zonde.

Het Heidensche wezen dat, gevoelende hoe het, zoo Christus triomfeert in den dood moet, al zijn macht en al zijn zinbegoocheling aan-wendt, om, kon het, het Christelijk wezen te vernietigen.

Hier, telkens, toestanden, alsof het Heidensche wezen het wint, en Christus ondergaat. En daarom Christus op Pathmos, bij het aangaan van den wedloop, het zijn kerken toeroepend: „Mits ge volhardt en uzelve overwint, wacht u eens de volkomen triomf over het Heidensche wezen.“

En ook hier vloeit de belofte voort uit de *gemeenschap met Christus*. Het is en blijft de grondtoon van het Hoogerpriesterlijk gebed: „Ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij mij gegeven hebt.“ Zoo ze met mij lijden, opdat ze met mij heerlijkheid worden. Zoals de Christus is, zoo zullen ook de zijnen zijn in zijn glorie.

Was hem als Messias in Psalm 2 toegezegd, dat hij de Heidenen hoeden zou met een ijzeren scepter en ze uiteen zou slaan, gelijk men een kruik stuk slaat, diezelfde belofte neemt Jezus thans over en past ze op de zijnen toe. Hier op aarde, zoolang ze als pelgrims hier verkeerren, bestendig gevaar van het Heidensche wezen, zoo om er door *verdrukt*, als om er door *ver-giftigd* te worden; maar in de toekomst des Heeren ook in dit opzicht glorie voor verdrukking, heerlijkheid voor versmaaling. Ze zullen dan met Christus over het Heidensche wezen heerschen, en voelen dat het voor hun scepter wijkt, en als voor hun voeten vergruiseld wordt.

Alles stemt dus overeen, en de uitlegging laat geen twijfel over.

In Psalm 2 heet het, dat de heidenen woeden tegen Gods gezalfden koning, roepende: „Laat ons zijn banden verscheuren en zijn touwen van ons werpen“; en het Besluit verhaalt van een toekomst, waarin Gods gezalfde koning het heidensche wezen voor zijn voeten zal verbrij-zelen.

In de kerk van Thyatire sloop dat heiden-sche wezen door zinnedienst met zijn doode-lijk gij binnen. Voor het woeden het *wolven*. En ook nu prikkelt Jezus tot weerstand, door gelijkhoudende belofte aan al die zijnen te geven.

Indien ze volhardten dat eens dat heidensche wezen teniet worden gedaan, en gelijk zij er nu onder leden, zullen wie aan Jezus vasthou-den, er dan over zegepalen.

Voor de belofte voelt niets, wie aan het heidensche wezen nooit anders denkt, dan als er sprake is van Kaffers en Dajakkers, en zich vleit dat hij met een tiental gulden 's jaars voor de zending van alle verantwoordelijkheid van de heidenwereld af is.

Voor zoo ondiepe naturen en oppervlakkige vromen sprak Jezus op Pathmos niet. Wat Jezus op Pathmos zegt, is voor wie ooren heeft om te hooren wat de Geest tot de gemeenten zegt. Het zijn beloften voor zijn profeten, voor zijn innig geloovigen, voor zijn keurbende, voor wie onder gaat in den strijd, en in den strijd des Heeren de taak zijn levens vindt.

En dan staat het uiteraard geheel anders.

Dan is het heidensche wezen niet uit Europa weg en naar Azië en Afrika uitgebannen, maar nog in het gekerstend Europa zelf op allerlei manier het Christelijk wezen ondermijnd, be-dreigend, verdrukend, vergiftigend, en het toe-leggend op zijn ondergang.

Al het roepen dat men het „Clericalisme“ bestrijden wil, dat het „Clericalisme“ de vijand is, en dat de natien van het „Clericalisme“ moeten worden verlost, is niets dan de sloude emancipatiekoorts, in Psalm 2, die nog steeds door het heidensche wezen in onze Christen-natien gevoed en aangeblazen wordt.

Al wat men noemt het „moderne Christen-dom“, één deel geloof met negen deelen philo-sophie vermengd, is niets dan dat oude hei-

densche wezen, dat men in Christus naam in Christus kerk brengt en dat haar verwoest.

En ook, al wat men roept, om het stoffelijke boven het geestelijke te doen zegevierren, om de strenge zeden losser te maken, om koude tuchteloosheid in te voeren, het huwelijk te ver-zwakken, om vrije liefde te kronen, en alle rekenen met schuld door de lafheid van het ontoerekenbare terug te dringen, is niets anders dan dat zelfde oude heidensche wezen, dat onze Christelijke saamleving verpest.

Daarvan voelen nu de „gerusten in Sion“ niets. Maar de getrouwe getuigen des Heeren lijden er onder. Zijn profeten vangen de giftige pijlen van dit kwaad met het schild des geloofs op. Hun drukt het 't leven, benaauwt het de siele. En zij zijn het, die in hun zuchtend hart het doodelijk gevaar van de vergiftiging door dit Heidensche wezen doorvoelen.

Voor hen is het gestage bedruktheid, ener-zijds, met heel hun ziel in Jezus te gelooven, en toch anderzijds telkens en telkens weer te ontwaren, dat het Heidensche wezen voortwoelt, het Christelijk element terugdringt, triomf op triomf behaalt, en met een schaterlach als der demonen in hun nederlaag en in hun angst geniet.

Daarom zouden dan ook zelfs de nitver-korenen bezwijken; en het is opdat ze niet be-zwijken zouden, dat Jezus toen op Pathmos hun den raadsdag openbaarde, dat het niet anders kan, dat het Heidensche wezen hen moet blijven kwellen tot den einde toe.

Maar ook, dat dit slechts voor een tijd is. Dat eens de triomf over dat heidensche wezen volkomen zal zijn. En dat in dien dag Gods gezalfde Koning niet de wijpersbak alleen zal treden, maar aan zijn verlostende volle deel-genootschap zal schenken in zoo heerlijke uit-komst.

Hoe? zegt Jezus niet. Maar dit waarborgt zijn belofte ons: We zul-len, zoo we overwinnen tot den einde toe, aan de volkomen onderwerping van het Heidensche wezen zelve deelnemen.

Niet Christus alleen zal het doen, maar wij met hem.

Soms schijnt het, of cere te zoeken zonde ware. Aan verdrukt worden en onderlijgen gewoon, beeldt men zich dan in, dat te willen lijden, te willen verdrukt worden, het hoofd te willen buigen, het hoogste ware.

En dit nu mag niet. Dit is onze natuur-verkrachten, als mensch onze hoogheid en ons heilig karakter wegwerpen.

Vandaar dat Jezus juist het omgekeerde ge-voel in ons prikkelt.

Wat hij ons toezegt is de kroon, is de heer-schappij, is het zitten op den troon, is de triomf over onze vijanden.

En dat hoog besef prikkelt en verscherpt Jezus in ons, niet opdat we hier de borst hoog zouden zetten of tegen onzen nedereen staat zouden opwoelen. Neen, maar opdat we dit zouden verstaan, dat een koningskind alleen dan in den staat zijner verdrukking zich zelve niet onteert, zoo hij tegen zijn verdrukking rusteloos het protest stelt van de gewisheid zijner toekomstige verhooging.

Amsterdam, 22 Juni 1900.

Onze Universiteitsdag.

Op Donderdag 28 Juni zal dan in Haar-lem onze Universiteitsdag worden gehou-den, en nogmaals uit alle oorden des lands het Gereformeerde volk toestroomen, om zich te verblijden in de gunste onzes Gods.

Den avond te voren zal er ook nu een ure des gebeds worden gehouden waarin de heer Ds. C. Oranje, predikant te 's-Graven-hage, zal voorgaan. De vergadering zal geleid worden door Prof. Dr. Geesink. Het referaat zullen we ditmaal ontvangen van Prof. Dr. Woltjer. En de meeting zal worden gehouden door Prof. Mr. Fabius. Voorts zal ook ditmaal een feestelijke maaltijd het broederlijk samenzijn besluiten.

Mag ons daarbij in Haarlem's schoone dreeven een vriendelijke Zomerdag worden ge-gund, dan zal ook deze samenkomst het hart weer sterken, en tevens een dag van blijde genieting zijn.

Een genot van dien aard hebben onze vaders nooit gekend, en ze konden het niet kennen.

Geheel de idee van vrije vereeniging was hun nog vreemd, en de gebrekkige com-municatie maakte het saamvloeden der broeders en zusters uit alle oorden van het land kortweg onmogelijk. Thans brengen eenige uren stoomens u uit Groningen en Middelburg naar Haarlem; destijds zou-den er dagen reizen mee gemoeid zijn geweest.

Beide, dit opkomen van de vereeni-gingsidee en de versnelde communicatie, zijn twee gelukkige factoren, die het Chris-telijk leven zeer ten dienste staan, en waar-van onder allerlei vorm partij wordt ge-trokken.

De zendingsdagen gingen voor, wij volgden.

Doch al weet het Christelijk leven ook elders van deze beide factoren partij te trekken, toch kennen we niet één land, waarin voor zulk een samenkomst het motif ooit lag in de belangstelling van het volk voor de Christelijke wetenschap.

Dit laatste is en blijft dan ook voor onzen Universiteitsdag het kenmerkende ka-rakter. Want al wenschen we ook ten deze tegen overdrijving op onze hoede te zijn, het feit blijft dan toch, dat het denkbeeld zelf van een Universitair leven op Gerefor-meerden grondslag te stichten, bij ons volk ingang vond, nu reeds twintig jaren door het volk uit alle rangen en standen gelde-lijk gesteund werd, en dat de warme be-langstelling in dezen onzen feestdag nog onverzakt aanhield.

Dat onze kracht nog klein is, en zelfs de criticus der broeders ons niet gespaard bleef, heeft nog in geen enkel opzicht die trouwe, hartelijke belangstelling doen verflauwen.

Ons volk gevoelt, dat er in deze stichting een *begin* schuilt, en dat, mits wij maar niet vertsagen, dat beginsel eens moet triomfeeren.

Zelfs is het, of onze kleinheid en de aanhoudende tegenstand de minnaars onzer

stichting prikkelde, om haar met te warmer toewijding en liefde te vertroosten. Ons volk, eertijds wetenschappelijk on-gewapend, en daardoor machteloos, weet dat de Vrije Universiteit het instrument is, dat het de wapens die het miste, schenkt, en daardoor zijn positie in het land ster-ken kan.

En daarom mag ook nu verwacht wor-den, dat ons een dag van geestelijke genieting en verkwikkend broederlijk samenzijn te wachten staat.

Even als voorheen, zal men zich ook nu opgewekt gevoelen, om dien dag mee te doorleven.

Een courantenverslag, hoe goed ook, kan nooit het genot van dat meedoorleven vervoeden.

Men moet er zelf bij zijn geweest. Dan klopt het hart weer blijder, en weer hooger in dank aan God.

En dan keert men huiswaarts, bemoe-digd door wat men hooren en aanschou-wen mocht, en zelf met nieuwe kracht toege-rust, om ook in eigen kring den strijd voor de ons heilige beginselen te hervatten.

Naar St. Helena.

Het is een teken van krachtig gemeentel-even, dat er uit onze kerken een Bedienaar des Woords en een Vertrouster der Broe-ders naar St. Helena trekt.

Veel werkt er toe mede om Ds. Alders in deze de rechte man op de rechte plaats te doen zijn. Hij is van jongs af in Engeland zelf aan den omgang met Engelschen gewend geraakt. Getrouwd met een Engelse, heeft hij het Engelsch karakter en de Engelsche taal steeds meer van nabij leeren kennen en waardeeren. En juist dit is hier noodig. Niet een man met woede tegen al wat Engelsch is in het hart, moest er heen, maar een man die het *beter* Engeland lief heeft en tegen het aan zichzelf ontzinkende Engeland pro-testeert. En zulk een man is deze onze broeder.

Zijn taak zal moeielijk, maar heerlijk, haast om te benijden zijn.

Zorge men nu slechts, dat zijn uittocht en verblijf zonder zorge toega. Vooral tegenover Engelse officieren en predikan-ten moet hij zich geheel vrij en onafhan-kelijk kunnen bewegen.

Humpata.

Van Ds. J. Lion Cachet van Burgers-dorp in de Kaapkolonie, ontvingen we dit schrijven:

Burgersdorp, 27/5 1900.

Dr. A. KUYFER, Amsterdam.

Hoogel. Heer en Br. in Christus!

Gij kunt u moeielijk voorstellen wat er in mijn hart omging toen ik de *Herant* ontving en daarin zag, hoe de broeders en zusters in Nederland de zaak te Humpata hebben opge-nomen. De druk hier is zoo hoog, en het water is aan de lippen, doch de liefde van 't oude vaderland werkt de ziel.

Hier te Burgersdorp gaat het treurig. De leeraar en het grootste gedeelte der onderlijgen zijn in de gevangenis onder beschuldiging van hoogverraad, terwijl de meeste gemeenteleden nog in gevaar zijn om gestraft te worden. Wij gevoelen de voorbode der broeders te behoeven.

Ware het niet, dat dit district nog onder krijgswet staat en de brieven-censuur toegepast wordt, dan zou ik eenige bijzonderheden mel-den. Nu slechts een enkel woord.

Gedenk onzer in uw gebeden.

Uw liefh. Br. in Christus,

JAN LION CACHET.

Welke diep treurige toestanden! En dit alleen, omdat de halve broeders aan de Kaap feitelijk Engeland hebben gestuend tegen hun eigen bloed. Wat hebben de Schrei-ners c.s. een zware verantwoording.

Nog ontvangen voor Humpata: Van de Geref. kerk Bolnes f 16, uit Orange City, Iowa door The American Trust and Savings bank of Chicago f 5, van de Geref. Jonge-lings Vereen. „Vreest God, eert den Koning“ te Bussum f 11.50, gevonden in de Coll. der Geref. kerk te Delfzijl f 2.50, van H. Janse Bzn. te Goes f 1, van een vriend te H. f 2.50.

Moedgevend.

Door de Juridische faculteit te Leiden was voor Nederlandsche studenten deze prijs-vraag uitgeschreven:

„De Faculteit verlangt eene verhandeling over den overgang der procedure per legis actiones tot die per formulas in het Romeinsche recht, met aanwijzing van den tijd waarin en de wijze waarop deze overgang heeft plaats gevonden en van zijne gevolgen voor den alge-meenen gang der ontwikkeling van het privaatrecht.“

De heer Victor Rutgers, student aan de Vrije Universiteit, had op deze prijsvraag een antwoord ingezonden, en de Leidsche faculteit heeft dit antwoord eene loffelijke vermelding waardig gekeurd.

Dit is daarom van belang, omdat het toont, hoe ook de studenten der Vrije Universiteit van deze mededinging „niet zijn uitgesloten.“

Mysticisme.

V.

Intusschen, zoo beslist als het Mysti-cisme door onze Gereformeerde Kerken moet weerstaan worden, omdat het de be-deeling der tijden verwart, geestelijke zelf-verheffing kweekt, eindigt met het Woord te verachten, de Kerk als Kerk vernietigt,

en gevaar loopt in onzedelijkheid te vervallen, men mag evenmin, uit vrees voor het Mysticisme, de gezonde mystiek uit de Gemeente bannen.

Het Mysticisme *verwart de bedeeeling der tijden*, want het poogt in deze bedeeeling, na de apostelen, te handhaven wat alleen in de bedeeeling der profeten en apostelen thuis hoorde, t. w. de onmiddellijke in-spiratie.

Het kweekt *geestelijke zelfverheffing*, want de man met het voorgewende „innerlijke licht“ acht zich op intiemer wijze tot de gemeenschap zijns Gods toegelaten dan de overigen, en ziet laatlund als een ge-privilieerde op hen neer.

Het eindigt met het Woord te verachten, want het „innerlijke licht“ maakt dat Woord overbodig en spaart de moeite van het Schriftonderzoek uit.

Het vernietigt de Kerk als Kerk, want op die wijze wordt de religie een individueele zaak tusschen God en de ziel, vervalt het gezag, en ten laatste de instelling van het ambt, en gaat ieder drijven op eigen gelegenheid, hoogstens zich aansluitend aan eigen kring.

En eindelijk, het loopt gevaar in *onzedel-ijkheid* te vervallen door de natuurlijke verwantschap, die er tusschen de mystieke liefde voor God en het mystieke van de ge-slachtsliefde bestaat.

De historie toont dan ook, hoe feitelijk elke doorgezette strooming uit de bron van het Mysticisme op deze vijf kwaden is uitgevloeien.

Er ware meer aan toe te voegen, maar in deze vijf ligt de historische gang.

Maar wee hem, die, om dezen gruwel te mijden, alsnu in het tegenovergestelde overslaat, en, uit vrees voor het Mysticisme, ook de heilige mystiek ter deure van zijn hart uitbant. Dan verdort het hart, het geloof verarmt, de liefde verkoudt, alle vrijheid gaat uit het wezen der vroomheid te loor, en men stoot zijn scheepke stuk op de klip van het wezenloze Intellectualisme.

Wachter nu op de grens, die de echte mystiek van het kranke Mysticisme scheidt, is de Heilige Schrift.

Om ons kennis van God en ons zelve toe te brengen, dient niet de mystiek, maar de Heilige Schrift. Ook nu nog, na ach-tien eeuwen, zullen wij in Christus gelooven „door het woord der apostelen.“ Of bad niet Jezus voor hen, „en voor degenen die door hun woord in hem gelooven zouden!“

Er zijn dus niet twee bronnen van open-baring der kennis Gods, ten eerste de Schrift, en daarnaast en in de tweede plaats de mystiek. De Schrift *alleen* is bron van kennis der Bijzondere Openba-ring, en er komt geen tweede bron van „innerlijk licht“ bij.

Wat Jezus gezegd heeft, dat de Heilige Geest de apostelen in alle waarheid leiden, het uit het zijne nemen, en hun openbaren zou, is geschreven ten opzichte van de apostelen, en niet van ons.

Wij zijn niet als de apostelen, maar van hen af afhankelijk.

En wat de mystiek des harten doet, is niet die kennis vermeerderen, of aan die kennis nieuwe openbaring toevoegen, maar die kennis op ons zelve toepassen, ons uitleggen, wezenlijk voor ons eigen hart maken, en van voorwerpelijk omzetten in proefondervindelijke beleving en genieting.

Beide zitten in het ééne geloof in.

Het geloof is niet alleen een voor zeker aannemen van al wat God ons in zijn Woord openbaard heeft, maar het is ook, en te gelijk, een vast, een zeker, en een on-wankelbaar vertrouwen, dat dat alles ook ons aangaat en ons ten goede komt.

Het Woord geeft ons de voorwerpelijke beschrijving, die de zaak aan ons bewustzijn ontdekt, maar de zaak zelve is en blijft de mystiek van ons hart.

De Heilige Schrift kan u niet wederba-ren; dat kan alleen God door den Heiligen Geest in uw hart. Maar uit uw hart zoudt ge nooit verstaan, wat de daad Gods is, en eerst uit de Schrift kunt ge de wederge-boorte als daad Gods leeren kennen.

De wedergeboorte zelve is nooit door het Woord; doch alleen door het Woord weet ge wat wedergeboorte is en wordt ze in u voor uw bewustzijn uitgewerkt. 1 Petr. 1: 23 leert het niet anders.

En zoo is het met alles.

Dat er een Christus is, wie Hij was en is, wat Hij deed en leed, en hoe Hij nu in den hemel leeft om voor ons te bidden, leert u het Woord en het Woord alleen. Maar uw persoonlijke aansluiting aan dien Christus en van dien Christus aan u, werkt niet het Woord, maar de mystiek in het hart. Het is wat Calvijn noemde de *Unio mystica*, d. i. de mystieke vereeniging met en inlijving in Christus.

Zoo ook zegt u de Schrift, welke de liefde Gods voor u is, en welke uw liefde voor uw God moet zijn; maar het vuur der liefde brandt in de mystiek van uw hart.

Dat ge bidden doet, en hoe ge bidden moet, leert u de Schrift; maar het zalige gebed zelf is een mystieke handeling tus-schen u en uw God.

Wie dit nu wegcijfert houdt een prachtige haard over, maar zonder vuur; een keurig recept maar zonder het geneesmiddel; ge-tekend of geschilderd brood, maar geen brood dat zijn honger kan stillen.

De bereideneering der zaak kan ook een ongeloovige u geven, maar de bereideneerde zaak zelve is het getuigenis van het hart.

Zelfs gaan we nog verder.

We spraken een vorig maal van *medi-tatie* en *contemplatie* in afkeurenden zin, en we zullen zeggen waarom.

Het stelsel van *meditatie* en *contemplatie*, als stelsel, bedoelt, dat we ons denken op zij zullen zetten; dat we alle indrukken van buiten het zwijgen zullen opleggen; dat we in stilte en roerloos gepeins verzonken zul-len; en dat we, alzoos losgemaakt van onze eigen gedachten, van onze bemoeiingen en van de wereld om ons heen, wachten zul-

len op aandoeningen, gewaarwordingen, op-wellingen, om alzo, buiten het leven om, gemeenschap met het Eeuwige Wezen te zoeken.

Dit nu onderstelt, dat we hiervoor een afzonderlijk hooger gevoels- of gewaar-wordingsorgaan bezitten, en dat het door dit hooger gevoelsorgaan is, dat we de onmiddellijke presentie van God waarnemen.

Zelfs gaan de principiele mystici hierin nog verder, en achten dat het hoogste eerst dan verkregen is, zoo we ons zelve verliezen, ons zelve vernietigen, en verzin-ken in God zelf. Het mystieke pantheïsme. Door zelfkastijding, door vasten, door iso-lement, en zooveel meer, poogt men dit te bereiken. Onwillekeurig komt de ziel hier-door in ongewonen, overspannen toestand. Ten slotte wordt ze exstatisch. De ver-beelding krijgt vrij spel. En het is niet te zeggen, wat de mensch in zulke toestan-den zich niet al heeft ingebeeld, ge-hoord, gezien en gevoeld te hebben.

Zoo nu genomen, moet deze contemplatie verworpen worden. Niet in de overspanning en opwinding, maar in de nuchterheid, hel-perheid en kalmte des geloofs wordt God gekend.

Maar heel iets anders is het, als de ziel poogt uit de *ideeën* tot het *wezen* te nade-ren. Een predikant die zijn predicaat op-stelt, enkel met zijn ideën bij zich, zonder dat hij onder het schrijven zich het levende wezen van zijn Gemeente nader brengt, predikt slecht. Als ge een brief van rouw-beklag schrijft, enkel met phrases, en zonder dat ge de bedroefde weduwe u voor oogen stelt, vermoet ge, maar ge vertroost niet. En zoo nu ook, als ge bidt, enkel in uw gebedsterminologie opgaande, maar zonder dat ge uw ziel ophelt tot dat Eeuwige Wezen dat ge aanroep, is er gepreveld, maar niet gebeden.

Zoo nu zijn er ijverars, die voor Christus ijveren, maar zonder dat hun hart ooit Jezus persoonlijk heeft gezocht of met Hem in het heilgdom gemeenschap had.

En dat nu is ongeestelijk, het wordt machinaal, het mist de levenswarmte, het hangt in afgetrokkenheden, het ziet het wezen niet. En in zoover meditatie en contemplatie bedoelen, tegen dat dorre ver-stands- en lippenwerk in te gaan, juichen we haar toe.

Mits, en dat blijft beding, mits alle mystiek steeds onder de controle van het Woord blijft.

Dat moet. En wel om deze reden: Ons gemoeid is toegankelijk voor allerlei opwellingen en inwerkingen en inwerpselen. Er kan in uw gemoeid een woord, een beeld, een voorstelling opkomen uit God, uit Christus, door wat een goede Engel werkt; maar soortgelijke dingen kunnen ook in u opkomen door de werking van uw eigen zonde, uw eigen verleden, uw om-giving, door Satan of een der demonen.

Ook kan Satan zich aan u voordoen als een Engel des lichts.

Ge mist dus alle zekerheid, dat eenige bevinding, eenige opwelling, eenig inworpel waarachtiglijk uit God is, *tenzij ge dit con-troleert*. En die controle nu kunt ge alleen uitoefenen, zoo ge u houdt aan het Woord. Niet om dat Woord naar uw bevinding te verdraaien, of zoogenoemd geestelijk te duiden, maar door dat Woord in zijn voor-werpelijke waarheid en klaarheid te nemen.

En eerst als die twee saamwerken, ener-zijds de klare, heldere kennis van het voor-werpelijke Woord, en anderzijds de mystieke verwerenlijking van het genadewerk en de genadebevinding in het hart, dan is er die waarachtige verkertheid des geloofs, die beide bestanddeelen van het geloof tot hun recht doet komen.

Is onze kennis van de waarheid gelijk aan die waarheid zelve?

III.

Ons vorig artikel heeft, zoo we hopen durven, op overtuigende wijze bewezen, dat onze opvatting van de waarheid nooit aan de waarheid zelve gelijk kan zijn. De waarheid zelve is veel te groot voor den kleinen spiegel van ons persoonlijk bewustzijn.

Dit is waar, niet alleen voor wat den *omvang* der waarheid betreft. Zoo bedoelt toch zou het weinig zeggen. Er is toch niemand die beweert, dat hij alleen *alles* doorziet, *alles* kent en *alles* weet.

Neen, als we zeggen, dat onze opvatting van de waarheid nooit aan de waarheid zelve gelijk kan zijn, dan bedoelen we dat evenzoo van *elk stuk* der waarheid. Er is in elk stuk der waarheid een diepte, een veelzijdigheid, een strekking, die veel verder reiken, dan dat elk onzer ze, elk voor zich, geheel doorzien en verstaan zouden.

Ernstig opgevat, is alleen God in staat, om én elk stuk der waarheid én de waarheid in haar geheel te doorzien tot op den bodem; en dan eerst zou uw kennis volkomen de waarheid zelve dekken, zoo uw kennis gelijk aan de kennis Gods was.

Spreken we dus van onzen plicht om de waarheid te onderzoeken, voor de waarheid te ijveren, niets dan waarheid te bedoelen, en waarheid bovenal te laten gaan, dan wordt hiernaede nooit onder-steld, dat het subjectief, het gedeeltelijk en gebrekkig karakter van onze kennis der waarheid buiten rekening zou moeten blijven; maar dan wil dat alleen zeggen, dat we geen moeite mogen ontzien om de waarheid op te sporen, en vooral, dat we nooit, tegen beter weten in, het anders zeg-gen zullen, dan het zich metterdaad aan ons voordoot.

Nimmer daarentegen mag het worden voorgesteld, alsof één enig mensch, op enige gelegenheid, in staat zou zijn één enig stuk der waarheid in vollen omvang,

n al zijheid, pers en in v stellen.

Wil dit zekerheid teken m twifelen, uitroepen: voor, ma Anderen zij het zie

Stellig. Neem verband i Numero dwe zoek her die kl vellen. Ni die stekken die botan is een jo opspeurt.

loert of e ken zit i mensch, d te plukken

Die zeev denzelfden elk met e met een e een eigen allen hun

toch zien der dat va den, dat dwe is er is een pla schoonheid een vogel te plukken

Zelfs le indrukken zelfde persu deres kan de warmte looverschoe voor de : zijn studi worden op len. Niet onderling personen waarin zij

Toch zij wisselen, n persoon sa nooit het

fijnheid kuit tisch ontw ook die n die op de de classic wortel, star student in merken.

Er is no boom doet wijs voor.

in den kou derd en de twijgen ver wat, of ge d in het vol schaduwen in volle bl en bij het of ge dien

Het blad vergeldend. plaats waa weeg. Als en in zijn i iets anders afstand den

En ook